

За редакцією С. М. Панчишина, П. І. Островерха

АНАЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ:

МАКРО-
ЕКОНОМІКА
і МІКРО-
ЕКОНОМІКА

Підручник

Друге видання

Книга 1

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

АНАЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ: МАКРО- ЕКОНОМІКА і МІКРО- ЕКОНОМІКА

Підручник

У двох книгах

Книга 1

ВСТУП ДО АНАЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ.
МАКРОЕКОНОМІКА

За редакцією
Степана ПАНЧИШИНА, Петра ОСТРОВЕРХА

2-ге видання, виправлене і доповнене

Затверджено Міністерством освіти і науки України

Київ
"ЗНАННЯ"
2013

УДК 330.54(075.8)

ББК 65.012я73

А64

Затверджено Міністерством освіти і науки України (лист № 1.4/ 18-Г-2420 від 24 листопада 2008 р.)

Авторський колектив: *С.М. Панчишин* (1.1; 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 6.1; 6.2; 6.3; тема 8; 9.1; 9.2; 9.3; 9.4; теми 10, 11; 12.1; 12.2; 12.3; теми 13, 14, 15, 16, 17, 18); *П.І. Островерх* (тема 5; 6.2); *В.Б. Буняк* (12.1; 12.3); *З.Г. Ватаманюк* (1.3); *А.В. Сохецька* (9.2); *Н.І. Гнатюк* (тема 7); *І.В. Грабинська* (3.3); *І.М. Крупка* (9.4); *Р.В. Михайлишин* (1.1; 1.2); *Г.В. Михайляк* (2.2; 12.2); *Т.П. Моряк* (3.1); *О.М. Островерх* (4.1); *С.К. Реверчук* (6.2); *А.В. Стасишин* (6.1; 6.2; 6.3); *Г.Я. Стеблій* (3.2); *М.В. Стирський* (4.2; 4.3; 4.4); *Н.М. Холод* (6.3; 9.1); *Л.Л. Цимбал* (2.1); *І.М. Шегинський* (2.3)

Рецензенти: *Г.І. Башнянин*, доктор економічних наук, професор Львівської комерційної академії; *І.М. Грабинський*, доктор економічних наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка; *В.С. Лазаренко*, доктор економічних наук, професор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна; *І.Й. Малий*, доктор економічних наук, професор Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : підруч-
А64 ник : у 2 кн. / С.М. Панчишин, П.І. Островерх, В.Б. Буняк та ін. ; за ред.
С.М. Панчишина, П.І. Островерха. — Кн. 1 : Вступ до аналітичної еконо-
мії. Макроекономіка. — 2-ге вид., виправл. і доповн. — К. : Знання,
2013. — 6 1 5 с.

ISBN 978-617-07-0151-0

ISBN 978-617-07-0152-7 (кн. 1)

На основі досягнень світової економічної науки з урахуванням особливостей перехідної економіки України у підручнику розглянуто теоретичні основи макро- і мікроекономіки. Особливу увагу приділено макроекономічним показникам, питанням споживання та економічного зростання, безробіття та інфляції, монетарній і фіскальній політиці, світовій економіці, а також теоріям поведінки споживача, функціонування ринкового механізму та ринкових структур. Підручник устаткований таблицями, рисунками, переліком основних понять і термінів, а також контрольними запитаннями та завданнями. Найважливіша перевага підручника — поєднання глибокого змісту з лаконічністю і доступністю викладу матеріалу.

Для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, аспірантів, викладачів, усіх, хто цікавиться проблемами аналітичної економії.

УДК 330.54(075.8)

ББК 65.012я73

© С.М. Панчишин, П.І. Островерх,
В.Б. Буняк та ін., 2009

© С.М. Панчишин, П.І. Островерх,
В.Б. Буняк та ін., зі змінами, 2013

© Видавництво “Знання”, оформлення, 2013

ISBN 978-617-07-0151-0

ISBN 978-617-07-0152-7 (кн. 1)

ЗМІСТ

Від авторів.....	7
Частина 1. ВСТУП ДО АНАЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ.....	9
Тема 1. Аналітична економія як наука.....	10
1.1. Предмет і функції аналітичної економії.....	10
1.2. Методологія аналітичної економії.....	21
1.3.3 історії аналітичної економії.....	31
Підсумки.....	38
Основні поняття та терміни.....	41
Контрольні запитання та завдання.....	42
Тема 2. Загальні основи економіки.....	43
2.1. Економічні потреби та виробничі ресурси.....	43
2.2. Виробництво та ефективність використання ресурсів.....	50
2.3. Економічне зростання.....	59
Підсумки.....	66
Основні поняття та терміни.....	68
Контрольні запитання та завдання.....	69
Тема 3. Форма виробництва та економічна система.....	70
3.1. Генезис товарної форми виробництва.....	70
3.2. Суть та функції грошей.....	79
3.3. Економічна система.....	87
Підсумки.....	107
Основні поняття та терміни.....	110
Контрольні запитання та завдання.....	110

Тема 4. Ринкова економіка.....	112
4.1. Ринкова економіка як економічна система.....	112
4.2. Зміст, функції та види ринків.....	121
4.3. Ринкова інфраструктура.....	130
4.4. Ринкові структури та їх ознаки.....	139
Підсумки.....	151
Основні поняття та терміни.....	153
Контрольні запитання та завдання.....	154
Тема 5. Ринковий механізм.....	155
5.1. Попит і пропозиція. Складники ринкового механізму.....	155
5.2. Дія ринкового механізму.....	168
5.3. Переваги і недоліки ринкового механізму.....	173
Підсумки.....	178
Основні поняття та терміни.....	179
Контрольні запитання та завдання.....	179
Тема 6. Економічні суб'єкти.....	180
6.1. Економічна роль держави.....	180
6.2. Фірма як економічний суб'єкт.....	193
6.3. Економіка домогосподарства.....	208
Підсумки.....	216
Основні поняття та терміни.....	220
Контрольні запитання та завдання.....	221
Тема 7. Світова економіка.....	222
7.1. Економічні основи світового господарства.....	222
7.2. Основні форми міжнародних економічних відносин.....	227
7.3. Міжнародна економічна інтеграція.....	237
7.4. Основні глобальні проблеми сучасності.....	244
Підсумки.....	249
Основні поняття та терміни.....	251
Контрольні запитання та завдання.....	252
Частина 2. МАКРОЕКОНОМІКА.....	253
Тема 8. Основні макроекономічні показники.....	256
8.1. Показники обсягу національного виробництва.....	258
8.2. Показники рівня зайнятості.....	267
8.3. Показники рівня цін.....	270
8.4. Показники зовнішньоекономічної діяльності держави.....	273
Підсумки.....	280
Основні поняття та терміни.....	282
Контрольні запитання та завдання.....	283

Тема 9. Виробництво, споживання та інвестиції.....	285
9.1. Виробництво і розподіл національного доходу.....	285
9.2. Споживання та заощадження.....	293
9.3. Моделі поведінки споживача.....	304
9.4. Інвестиції.....	313
Підсумки.....	325
Основні поняття та терміни.....	329
Контрольні запитання та завдання.....	330
Тема 10. Економічне зростання.....	331
10.1. Неокласична модель економічного зростання: нагромадження капіталу.....	331
10.2. Неокласична модель економічного зростання: збільшення чисельності населення і науково-технічний прогрес.....	339
10.3. Проблеми економічного зростання в різних групах країн та в Україні.....	347
Підсумки.....	357
Основні поняття та терміни.....	359
Контрольні запитання та завдання.....	359
Тема 11. Монетарна економіка.....	361
11.1. Процентна ставка. Попит на гроші та пропозиція грошей.....	361
11.2. Валютні курси.....	375
11.3. Міжнародні системи валютних курсів.....	385
Підсумки.....	393
Основні поняття та терміни.....	395
Контрольні запитання та завдання.....	395
Тема 12. Сукупні видатки та економічна рівновага.....	397
12.1. Інструментарій дослідження економічної рівноваги.....	397
12.2. Мультиплікатор видатків. Вплив зовнішньої торгівлі та державного сектору на рівноважний ВВП.....	405
12.3. Економічна рівновага у довгостроковому періоді. Рецесійний та інфляційний розриви.....	413
Підсумки.....	420
Основні поняття та терміни.....	422
Контрольні запитання та завдання.....	422
Тема 13. Сукупний попит і сукупна пропозиція.....	424
13.1. Сукупний попит. Крива сукупного попиту та її переміщення.....	424
13.2. Сукупна пропозиція. Крива сукупної пропозиції та її переміщення.....	430
13.3. Рівновага сукупних попиту і пропозиції. Застосування моделі AS —AD.....	440

13.4. Модель IS-LM для закритої економіки.....	447
Підсумки.....	457
Основні поняття та терміни.....	459
Контрольні запитання та завдання.....	460
Тема 14. Економічні коливання. Безробіття.....	461
14.1. Економічні коливання та їхні причини.....	461
14.2. Втрати від безробіття та його причини.....	471
14.3. Зайнятість і формування ринку праці в Україні.....	479
Підсумки.....	485
Основні поняття та терміни.....	487
Контрольні запитання та завдання.....	487
Тема 15. Інфляція та методи боротьби з нею.....	489
15.1. Суть, види та соціально-економічні наслідки інфляції.....	489
15.2. Причини інфляції. Крива Філіпса.....	496
15.3. Методи боротьби з інфляцією.....	506
Підсумки.....	514
Основні поняття та терміни.....	517
Контрольні запитання та завдання.....	518
Тема 16. Монетарна політика.....	519
16.1. Пропозиція грошей.....	519
16.2. Центральний банк. Знаряддя та завдання монетарної політики	528
16.3. Передавальний механізм та ефективність монетарної політики	539
Підсумки.....	545
Основні поняття та терміни.....	548
Контрольні запитання та завдання.....	548
Тема 17. Фіскальна політика. Дефіцит бюджету і державний борг.....	550
17.1. Дискреційна та недискреційна фіскальна політика.....	550
17.2. Дефіцит бюджету і державний борг.....	559
17.3. Дискусія щодо фіскальної й монетарної політики.....	569
Підсумки.....	576
Основні поняття та терміни.....	579
Контрольні запитання та завдання.....	579
Тема 18. Зовнішня торгівля та зовнішньоторговельна політика.....	581
18.1. Міжнародний поділ праці.....	581
18.2. Теорії міжнародної торгівлі.....	585
18.3. Зовнішньоторговельна політика.....	600
Підсумки.....	612
Основні поняття та терміни.....	614
Контрольні запитання та завдання.....	614